

Agnieszka Brelik

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

OCENA ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ BADANYCH GMIN POMORZA ZACHODNIEGO¹

EVALUATION OF THE TOURIST ATTRACTIVENESS OF THE MUNICIPALITIES OF WEST POMERANIA REGION

Słowa kluczowe: agroturystyka, atrakcyjność, środowisko

Key words: agritourism, attractiveness, environment

Abstrakt. W pracy przedstawiono zależności między zmienną określającą ocenę atrakcyjności gmin województwa zachodniopomorskiego a zmiennymi ekonomicznymi, społecznymi i ekologicznymi charakteryzującymi właścicieli gospodarstw agroturystycznych. W celu zidentyfikowania czynników różnicujących poziom atrakcyjności badanych gmin przez gospodarstwa agroturystyczne oraz związków zachodzących pomiędzy nimi wykorzystano test niezależności χ^2 .

Wstęp

Gminy wiejskie w Polsce wykazują znaczne zróżnicowanie przestrzenne pod względem stopnia rozwoju społeczno-gospodarczego, struktury sieci osadniczej, stanu infrastruktury społecznej i technicznej, mają odmienne problemy rozwojowe. Zróżnicowanie to wynika z oddziaływania takich czynników, jak: położenie, ranga i charakter rolnictwa w rozwoju regionu, sytuacja demograficzna, sytuacja na rynku pracy, zasoby terenów wiejskich, aktywność samorządów i społeczności lokalnej, lokalne umiejętności i tradycje. Wieś i rolnictwo można zaktywizować przez inspirowanie podejmowanych przez rolników działań w zakresie agroturystyki i jej rozszerzenie, poprawę turystycznego wykorzystania walorów przyrodniczych i kulturowych obszarów wiejskich. Rozwój turystyki na obszarach wiejskich jest możliwy – ponad połowa gmin spełnia kryteria wiejskiej przestrzeni rekreacyjnej i ma warunki sprzyjające rozwojowi turystyki. W literaturze przedmiotu najczęściej spotyka się podział na uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne determinujące rozwój wypoczynku w gospodarstwach agroturystycznych. Natomiast eksponując ekorozwój wsi oraz zrównoważony rozwój obszarów wiejskich bardzo często do warunków rozwoju agroturystyki zalicza się przede wszystkim: walory przyrodniczo-kulturowe gminy, atrakcyjność krajobrazu, specyfikę regionu, gminy lub wsi, atrakcje turystyczne, a także przystosowanie domów i obejść wiejskich do przyjęcia turystów.

Dostępne dane statystyki masowej nie określają precyzyjnie skali przedsięwzięć związanych z agroturystyką oraz liczby osób korzystających z wypoczynku w gospodarstwach. Liczba gospodarstw zajmujących się agroturystyką i turystyką wiejską z roku na rok zwiększa się w większości województw Polski. W 2005 r. w Polsce było 18 653 obiektów indywidualnego zakwaterowania (w tym 6550 kwater agroturystycznych) oferujących 309 157 miejsc noclegowych (w tym 7692 kwater agroturystycznych). Najwięcej obiektów znajdowało się w województwach pomorskim, małopolskim i zachodniopomorskim. Niektóre województwa odnotowały wyraźny spadek liczby obiektów w 2010 r. w stosunku do 2007 r. (warmińsko-mazurskie, pomorskie, podlaskie, podkarpackie i małopolskie), co wynikać może z obniżenia aktywności turystycznej spowodowanej światowym kryzysem. Według Bednarek-Szczeptańskiej [2010] rozmieszczenie kwater agroturystycznych w Polsce jest słabo związane z rozmieszczeniem obiektów zbiorowego zakwaterowania. Niektóre gminy

¹ Artykuł został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji nr DEC-2011/01/B/HS4/02858.

charakteryzują się relatywnie wysokim poziomem rozwoju agroturystyki, mimo umiarkowanych walorów i braku tradycji turystycznych. Pokoje gościnne funkcjonują głównie w miejscowościach z rozwiniętą funkcją turystyczną i z dużą liczbą obiektów zbiorowego zakwaterowania.

Celem artykułu była analiza zależności między zmienną określającą ocenę atrakcyjności gmin województwa zachodniopomorskiego a zmiennymi ekonomicznymi, społecznymi i ekologicznymi charakteryzującymi gospodarstwa agroturystyczne.

Material i metodyka badań

Podstawą wnioskowania o istotności wpływu czynników determinujących ocenę atrakcyjności gmin województwa zachodniopomorskiego był test niezależności χ^2 . Materiały źródłowe dotyczące opinii właścicieli gospodarstw agroturystycznych uzyskano w wyniku badań przeprowadzonych w 2011 r. Badaniami objęto 40 właścicieli prowadzących gospodarstwa agroturystyczne. Przy zbieraniu danych posłużono się metodą ankietową.

W celu zidentyfikowania czynników różnicujących poziom atrakcyjności badanych gmin przez właścicieli gospodarstw agroturystycznych oraz związków zachodzących pomiędzy nimi wykorzy-

stano test niezależności χ^2 , który pozwala na określenie istotności statystycznej dla związku między dwoma zmiennymi zarówno mierzalnymi, jak i niemierzalnymi. Test ten opiera się na porównywaniu liczebności odpowiedzi uzyskanych w badaniach z liczebnościami, których można oczekiwać przy założeniu, że między analizowanymi zmiennymi nie ma żadnego związku. Wartości χ^2 oraz stopnie swobody (df) mają charakter roboczy i zasadniczo nie są oceniane. Interpretacji podlega przede wszystkim poziom prawdopodobieństwa (p), na podstawie którego orzeka się o występowaniu zależności lub ich braku. W artykule jako krytyczny przyjęto poziom $p < 0,10$.

Pierwszym z analizowanych czynników była płeć głowy gospodarstwa domowego. Okazało się, że płeć zasadniczo nie różnicuje oceny gmin, uwzględniając ich atrakcyjność. Większość mieszkańców gmin Pomorza Zachodniego sygnalizuje, iż gminy są atrakcyjne pod względem turystycznym dla przyjeżdżających do niej turystów, 10% respondentów nie zgodziło się z taką opinią, a prawie 5,1% nie ustosunkowało się do tego pytania. Należy jednak zauważyć, że odsetek ocen atrakcyjności turystycznej gmin, w których rolę głowy gospodarstwa pełnią kobiety lub mężczyźni są zbliżone, z nieznaczną przewagą dla gospodarstw prowadzonych przez kobiety, które w 63,2% oceniają badane zjawisko jako atrakcyjne.

Tabela 1. Płeć głowy gospodarstwa agroturystycznego a atrakcyjność turystyczna gmin
Table 1. Sex of the owner of farm tourism and attractiveness of tourism municipality

Płeć/Sex	Ocena atrakcyjności turystycznej badanych gmin/Rating attractiveness of the municipalities surveyed [%]			
	bardzo dobra/ very good	dobra/ good	zła/ bad	ogółem/ total
Mężczyźni/Men	55,0	35,0	10,0	100
Kobiety/Women	36,8	63,2	0,0	100
Ogółem/Total	46,2	48,7	5,1	100
Test χ^2	$\chi^2=0,981$ df = 2; p = 0,6142			

Źródło: opracowanie własne
Source: own study

Tabela 2. Wiek głowy gospodarstwa agroturystycznego a ocena atrakcyjności turystycznej badanych gmin
Table 2. Age of the owner of farm tourism and evaluation of the tourist attractiveness of the municipalities

Wiek [lata]/ Age [years]	Ocena atrakcyjności turystycznej badanych gmin/Rating attractiveness of the municipalities surveyed [%]			
	bardzo dobra/ very good	dobra/ good	zła/ bad	ogółem/ total
18-25	53,8	46,2	0,0	100
26-35	70,0	30,0	0,0	100
36-45	9,1	72,7	18,2	100
46-55	60,0	40,0	0,0	100
Powyżej 65/ Above 65	46,2	48,7	5,1	100
Ogółem/Total	53,8	46,2	0,0	100
Test χ^2	$\chi^2=12,09$ df = 6; p = 0,0601			

Źródło: opracowanie własne
Source: own study

Tabela 3. Siła zależności między oceną atrakcyjności gmin dla mieszkańców a płcią, wiekiem, wykształceniem i dochodem badanych respondentów
 Table 3. The strength of the relationship between the assessment of attractiveness of municipalities for the residents and the gender, age, education and income of respondents

Ocena atrakcyjności gminy dla mieszkańców/ Assessment of municipalities attractiveness for the residents	Analizowana zmienna/Analyzed variable															
	płeć/sex			wiek/age			wykształcenie/education			dochód/income						
	χ^2	df	w. kryt.	χ^2	df	w. kryt.	χ^2	df	w. kryt.	χ^2	df	w. kryt.				
Możliwość kariery zawodowej/ Possibility of Career development	0,98	2	5,99	0,6142	7,33	6	12,59	0,2916	0,59	4	9,49	0,9646	1,02	2	5,99	0,6009
Wysokość zarobków/ Earnings	0,51	1	3,84	0,4765	4,57	3	7,81	0,2059	1,66	2	5,99	0,4368	0,91	1	3,84	0,3397
Stosunek władz do społeczeństwa/ Relation between governing body and inhabitants	0,17	1	3,84	0,6762	1,79	3	7,81	0,6182	11,96	2	5,99	0,0025	0,10	1	3,84	0,757
Atrakcyjne obszary turystyczne i rekreacyjne/ Attractive tourist and recreational areas	4,18	2	5,99	0,1236	12,09	6	12,59	0,0601	6,91	4	9,49	0,1409	0,88	2	5,99	0,6455
Czystość środowiska/ Clean environment	5,40	2	5,99	0,0672	12,10	6	12,59	0,0642	4,55	4	9,49	0,3364	2,76	2	5,99	0,252

* podkreślone liczby – przypadki, dla których zależność między badanymi cechami można uznać za statystycznie istotną ($p < 0,10$)/underlined of the number – cases for which the relationship between the measured trait can be considered statistically significant

Źródło: opracowanie własne
 Source: own study

W przeciwieństwie do płci wiek jest tym czynnikiem, który w dużym stopniu różnicuje ocenę atrakcyjności turystycznej gminy przez właścicieli gospodarstw agroturystycznych. Badania wykazały istotne statystycznie różnice pomiędzy wiekiem właścicieli gospodarstw agroturystycznych a oceną gmin atrakcyjnych turystycznie (tab. 2).

Wraz ze wzrostem wieku właściciela gospodarstwa agroturystycznego ocena gmin pod względem atrakcyjności jest dobra dla ludzi młodych (46,2%) i seniorów 48,7%. Najlepiej oceniali atrakcyjność turystyczną gmin właściciele gospodarstw agroturystycznych (70%) w przedziale wiekowym od 26 do 35 lat.

W celu wskazania siły zależności pomiędzy płcią, wiekiem, wykształceniem i dochodem respondentów a oceną atrakcyjności gminy wykorzystano współczynnik V-Cramera, oparty na statystyce χ^2 .

W tabeli 1 przedstawiono wyniki testu niezależności χ^2 w przypadku oceny poszczególnych aspektów w zależności od płci, wieku, wykształcenia, dochodu respondentów. Wskazano dokładną wartość testu, liczbę stopni swobody (df) wartość krytyczną dla tego testu oraz tzw. *p-value*, czyli graniczny poziom istotności. Stwierdzono tylko trzy takie przypadki: zależność bardzo istotna występuje między wykształceniem a oceną stosunku władz do społeczeństwa ($p=0,025$), między wiekiem a oceną atrakcyjnych obszarów turystycznych i rekreacyjnych ($p=0,0601$) oraz między wiekiem a czystością ochrony środowiska ($p=0,0642$).

Charakterystykę powyższych zależności szczegółowo zilustrowano w tabeli 4, w której przedstawiono tzw. iloraz szans, porównujący prawdopodobieństwo oceny danego aspektu dwustopniowo, np. jakie są szanse oceny danego aspektu jako „dobry”, a jakie jako „zły”.

Z tabeli 4 wynika, iż przy ocenie atrakcyjności gmin Pomorza Zachodniego prawdopodobieństwo, że osoby z wykształceniem wyższym ocenią

Tabela 4. Wybrane wartości ilorazów szans opisujące badane zmienne
 Table 4. The selected value of the quotient field describing the test variables

Ocena atrakcyjności gminy dla mieszkańców/ <i>Assessment of municipalities attractiveness for the residents</i>	Analizowana zmienna/ <i>Analyzed variable</i>	Rodzaj ilorazu szans/ <i>Kind of quotient of chance</i>	Wariant zmiennej/ <i>Variant variable</i>	Wartość ilorazu szans/ <i>Value of quotient of chance</i>
Stosunek władz do społeczeństwa/ <i>Relation between governing body and inhabitants</i>	wykształcenie/ <i>education</i>	dobry/zły/ <i>good/bad</i>	zawodowe/ <i>vocational</i>	1,25
			średnie/ <i>secondary</i>	–
			wyższe/ <i>higher</i>	4
Atrakcyjne obszary turystyczne i rekreacyjne/ <i>Attractive tourist and recreational areas</i>	wiek/ <i>age</i>	bardzo dobry/ dobry/ <i>very good/good</i>	18-35	1,5
			36-45	1,167
			46-55	0,125
			56-65	2,333
Czystość środowiska/ <i>Clean environment</i>	wiek/ <i>age</i>	bardzo dobry/ dobry/ <i>very good/good</i>	18-35	1,5
			36-45	1,600
			46-55	10
			56-65	0,600

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

stosunek władz do społeczeństwa „dobrze” jest czterokrotnie wyższy niż szansa wystąpienia oceny negatywnej. Natomiast szanse, że osoby w wieku 46-55 lat wskażą atrakcyjne obszary turystyczne i rekreacyjne jako „bardzo dobre” są o 87,5% mniejsze niż prawdopodobieństwo, że respondenci ocenią te walory jako „dobre”. Rozważając ocenę atrakcyjności gminy dla mieszkańców pod względem czystości środowiska można stwierdzić, iż szansa, że respondenci w wieku 46-55 lat ocenią badane zjawisko jako „bardzo dobre” jest dziesięciokrotnie większa niż szansa oceny w stopniu „dobrym”.

Wnioski

Czynniki wpływające na wrażenia turysty z pobytu na wsi w dużej części pozostają poza możliwościami oddziaływania kwaterodawcy wiejskiego – począwszy od poziomu atrakcyjności walorów turystycznych, przez usługi innych przedsiębiorców, po ogólnie rozumianą jakość życia w danym miejscu, w tym dostępność i jakość infrastruktury społecznej i technicznej, poziom bezpieczeństwa, życzliwość lokalnych mieszkańców wobec przyjezdnych, liczebność i sposób zachowania innych turystów [Kachniewska 2009]. Znaczny udział w kształtowaniu jakości oferty turystycznej danej miejscowości mają dobra wolne (pierwotne) i dobra publiczne, które wpływają jednak nie tylko na kształt oferty turystycznej, ale także na jakość życia lokalnych mieszkańców. Zrównoważenie gospodarcze, społeczne i ekologiczne uznaje się za kluczowe czynniki wpływające na konkurencyjność destynacji turystycznych w długookresowej perspektywie. Znalezienie właściwej równowagi między swobodnym rozwojem obszarów recepcji turystycznej i ochroną ich zasobów jest zadaniem bardzo trudnym.

Przeprowadzona w pracy analiza wyników badań ankietowych wykazała, iż w województwie zachodniopomorskim właściciele gospodarstw agroturystycznych badanej gminy oceniają dobrze pod względem ich atrakcyjności turystycznej i czystego środowiska. Badania wykazały silną zależność pomiędzy wiekiem właścicieli gospodarstw agroturystycznych a ocenianą przez nich

czystością środowiska oraz między wykształceniem gospodarzy a stosunkiem władz do społeczeństwa. Wzrasta również świadomość ekologiczna mieszkańców gmin, co bezpośrednio związane jest z jakością życia społeczeństwa. Z jednej strony świadomość braku sprawnego funkcjonowania turystyki i tworzenia produktu turystycznego bez atrakcyjnych walorów przyrodniczych oraz z drugiej strony świadomość wzrostu wymagań turystów wobec środowiska przyrodniczego powodują, że postawy mieszkańców gmin turystycznych nabierają coraz bardziej ekologicznego charakteru [Rapacz i in. 2008].

Literatura

- Bednarek-Szczepańska M. 2010: *Kwatery prywatne w przestrzeni turystycznej Polski*, Konferencja pt. *20 lat przemian społeczno-gospodarczych krajów Europy Środkowej i Wschodniej – próba bilansu*, Polańczyk, 14-17 czerwca 2010.
- Kachniewska 2009: *Funkcja turystyczna jako determinanta jakości życia na wsi*, Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis, Folia Pomer. Univ. Technol. Stetin., 2011, Oeconomica 288(64), 5s. 3-72.
- Kurtyka I. 2012: *Baza noclegowa w Polsce w latach 1997-2010 ze szczególnym uwzględnieniem bazy noclegowej indywidualnego zakwaterowania*, Roczn. Nauk. SERiA, t. XIV, z. 1, s. 270-274.
- Rapacz A., Gryszel P., Jaremen D. 2008: *Udział mieszkańców realizacji idei zrównoważonego rozwoju w gminach turystycznych. Turystyka jako czynnik wzrostu konkurencyjności regionów w dobie globalizacji*, Akademia Ekonomiczna, Poznań, s. 162-180.

Summary

The paper presents the dependencies between the variable specifying the assessment of attractiveness of the municipalities of West Pomeranian province and the economic, social and environmental variables displaying the owners of farm tourism. In order to identify factors from differentiating the level of attractiveness of municipalities by the farms and the relationship between them was a test of the independence of the χ^2 .

Adres do korespondencji
dr Agnieszka Brelik
Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie
Wydział Ekonomiczny
Zakład Polityki Gospodarczej i Turystyki
ul. Żołnierska 47/106
71-210 Szczecinie
tel. (91) 449 69 71
e-mail: agnieszka.brelik@zut.edu.pl